

weest, en hij veler zonden gedragen heeft, en voor de overtreders heeft gebeden, daarom zou de Vader hem een deel geven uit velen, zoo zelfs, dat hij de machten als een roof zou kunnen verdeelen. Wat nu is dit overleven van de dagen na de betuiging dat hij zijn ziel uitgestort heeft in den dood, anders dan de profetie van verrijzenis en hemelvaart, en wat ligt in het deelen van de machten als een roof anders dan de heerschappij waarmee de Messias na zijn hemelvaart, zittende aan 's Vaders rechterhand, zou bekleed worden? Er ligt dan ook niet de minste overdrijving in, dat Jesaja 53 ons een profetie biedt van Bethlehem af tot aan de Voleinding. Vandaar dat Jesaja, als de hoogste en verstandigste profetie, ons 't gehele beeld van den Messias in zijn opkomst, in zijn ondergang, in zijn wederopstaan en in zijn vol-einding als voortteekent. De andere profeten geven ook de één dezen, de ander een anderen trek uit het groote mysterie der Verzoening, maar Jesaja geeft 't beeld afgewerkt en voltooid, schitterend in al de heiligheden van de ordinantie Gods.

Ook dien eindtriumf schildert Jesaja ons in Jes. 63, als 't heet: «Wie is deze die van Edom komt, met besprenkelde kleederen van Bozra?». Waarop het antwoord dan luidt: «Ik ben het, die in gerechtigheid spreek, en die machtig ben te verlossen. Ik heb de pers alleen getreden, en er was niemand van de volken met mij. Ik zag toe, er was niemand die hielp, en ik ontzette mij en er was niemand die ondersteunde. Daarom heeft toen mijn arm mij heil beschikt!» Verder zelfs nog dringt Jesaja in het heilproces door, waar het heet in Jesaja 61: «De Geest van den Heere HEERE was op mij, omdat de Heere mij gezalfd heeft, om een blijde boodschap te brengen aan de zachtmoedigen, om te verbinden de gebrokenen van hart, om aan de gevangenen de vrijheid uit te roepen, en aan de gebondenen de opening van hun gevangenis; om niet te roepen het jaar van het welbehagen des Heeren, om alle treurigen te troosten, en om den treurenden van Sion te beschikken, dat hun gevegen worden sieraad voor asch, het gewaad des lofs voor een be-nauwen geest, opdat zij genaamd worden eikenboomen der gerechtigheid, eene planting des Heeren, opdat Hij verheerlijkt worde». Men voelt hier evenals bij Joel de belofte van den Pinksterdag. Nog wel niet in klare aankondiging van den dag als zoodanig, maar wel wat de vrucht van het effect aangaat. In Jesaja 61 toch is 't niet maar een juichen van de verlossers, maar verre daarboven uitgaande de jubeltoon van het nieuw verworven leven, dat ons aangrijpt.

Voor wat geheel het mysterie van 't lijden betreft, mag dan ook beleden, dat Jesaja's profetieën nu nog bij het herlezen ons een zoo diepen indruk van de worsteling tusschen zonde en heiligheid, en van de tegenstelling tusschen onzen jammer hier en de komende heerlijkheid bieden, dat ze zelfs van het Evangelie niet zoo roerenden indruk verkrijgt, als de lezing van Jesaja's profetie bij u achterlaat.

Nu nog voelt de prediker het, zoo dikwijls hij 't lijden des Heeren voor de Gemeente wil uitbeelden, hoe in Jesaja's profetie de heiligste, de meest ziel en hart roerende toon over dit lijden was aange-slagen, en dat we nu, zelfs door het Evan-gelie, toch altoos weer naar Jesaja terug-grijpen, om het heilig mysterie van dat lijden van den Messias te verstaan.

Dr. A. K.

„Onderwezen in alle wijsheid der Egyptenaren“.

En Mozes werd onderwezen in alle wijsheid der Egyptenaren, en was machtig in woorden en in werken. Handelingen 7: 22.

Stephanus' betuiging, zoo kort voor zijn martelaraarddood, blijft de aandacht trekken. Er is in heel de oude bedeling een trekken van twee lijnen. Van den één kant is er gang in de Openbaring der genade onder de ge-voigen, en anderzijds is er een ontwikkeling in menschele kennis, die bij de afvalligen huilt.

Het begon reeds met Lamech, den man die liefst twee vrouwen tegelijk had, Ada en Zilla, en van wie drie zoons bekend zijn, Jabel, Jubal en Tubal-Kain. En alle drie deze zoons stonden in wereldschen zin hoog. Jabel voerde het nomadenleven in, want hij woonde in tenten en hooide vee. Jubal was de groote musicien. Hij toch was de vader van allen die in 't orgel en in de harp roem zochten. En Tubal-Kain was de eerste fabrikant, de leermeester, zoals er staat, van allen die in koper en ijzer werken.

In wereldschen zin een rijk gezegende familie, maar geestelijk arm. Er sloop met Ada en Zilla veelwijverij in. Lamech sloeg een man dood om een woude, en stond er op, dat wat hem werd aangedaan zeventig maal zeven maal zou gewroken worden.

Vroomheid en kunstaten waren nog gescheiden. En juist dit nu kwam ook bij Mozes uit. Vroom was hij door Gods genade, maar bij „de wijzen van Egypte“ moest hij in de leer, en het is uit hun wijsheid dat hij de kennis erlangde, die hij straks behoeven zal. En zeg nu niet, dat dit alleen in den aanvang zoo was, want nog in Salomo's dagen is het evenzoo. Van Hiram in Tyrus moesten de architecten komen om den tempel op Sion te bouwen. En zoo blijft het onder Israel tot den einde toe. De wereldsche dingen worden uit de wereld gekend, en 't vrome volk bloeit alleen door genade. Israel is nooit een geleerd volk, nooit een voor de kunst bezield volk geweest. Hunner was de vroomheid, maar de smaak en de geleerdheid huiste bij de Heidenen, bij de Grieken vooral. En toen nu de Joden later die geleerdheid van de Grieken overnamen, viel welhaast heel 't volk van Israel uit elkaar.

Ge hoort 't dan ook door Jezus betuigen, dat de waarheid voor de wijzen en verstandigen verborgen is, en alleen aan de kinderkens, d.i.

aan de zich in zichzelf klein gevoelende ge-loovigen, geopenbaard is.

Met Christus komt treedt er dan ook verandering in. Eenerzijds blijft het onderscheid tusschen het voor God vroom zijn, en het naar luid der wereld knap zijn, en anderzijds gaat de heilige bezieling nu ook in de hoge kunst van het wereldsche leven heerschen, en wordt, wat in Israel gescheiden lag, op Christelijk erf vereend. Wat blijft is de stoffelijke kant van 't leven, die zich verrijkt niet uit de vroomheid, maar uit de wereldsche kunst. Hoe de smid niet zijn hamer op 't aanbeeld moet werken, of een scheepsbouwer zijn schip van de heiling moet laten afglijden, zegt niet de vroomheid, maar leert onderzoek en technische kunde.

Vandaar dat de vroomste Christen voor zijn vak nog altoos de voorlichting van de wereld-sche kunde noodig heeft. Wie Christen wil zijn, en acht daarom de aardsche kunde te mogen verwaarlozen, ontdeert den Christennaam. Op alle niet-geestelijk terrein, of dat met het heilige niets uitstaande heeft, zijn het de leeraars der wereld die ook het kind van God in zijn vak bekwaamen moeten.

Dit blijft onder ons zoo, gelijk het ook in Israel zoo was. Vroomheid leert geen mijn-ontginnen, en zuiverheid in uw belijdenis be-kwaamt u niet om uw vee vetter te doen grazen. Maar heel anders komt 't te staan, zoo ge het hogere terrein betreedt, waar de edele smaak in de kunst, het dieper inzicht in 't kennen, en het rijk gemoedsleven in het weldoen heerschen moet.

Israel had bij zijn vroomheid geen eigen kunst, maar een Christelijke kunst is er wel ter-dage. Ge ziet 't in den bouw der Godshuizen, ge beluistert het in de toonen van de Christe-lijke muziek en zang, ge bewondert het in onze beeldhouwkunst, ge eert het in heel het artistiek optreden.

Niet anders is het op het terrein van het denken. Het kind van God doolt niet meer af naar de geleerdheid en de wijsheid der wereld. Die weersaat en mijdt hij veelver. Doch daarom blijft hij niet onder wijsheid en inzicht. Altoos naar den regel, dien Jezus van de kinderens uit-spraak, en de apostel betuigt van de „niet vele edelen en grootten“. En zoo kwam er op, wat Calvijn noemde, een Christelijke wijsbe-gerte, die wel in de wereld niet geerd wordt, maar toch haar eigen waarmerk bezit, omdat 't alles uit Christus opkomt, en aan dien oorsprong zijn heilig kenmerk dankt.

Sterk spreekt alzoo het verschil. Onder de oud-Testamentische bedeling bij Israel niets dan rijpe vroomheid, maar zonder wijsbegeerte, zonder kunstin.

Door Christus daarentegen nog teederder vroomheid, maar met een geheiligde kunst-smaak, en een geheiligde geleerdheid en een geheiligde kennis, en dan daarbuiten en daar-naast het stoffelijke en fabriekmatige, de tech-nische kunst die heel 't leven doortintelt.

Vanzelf vloeit uit dit onderscheid voor den Christen de levensregel voort. Vóór alle ding gaat hij elk uitverkort de eisch door, om 't kindschap Gods te openbaren, en in steeds vromer zin de verwarming te zoeken van het inwendige leven.

Doch daarbij mag het niet blijven. Christus is ons ook van God geworden tot wijsheid. Der wereld wijsheid en valsche geleerdheid vermakend, moeten we daarom die juistere, die heilige geleerdheid zoeken, waarvoor de bezielende stroom uit den Christus afvloeide.

En voorzover er een stoffelijk terrein is, waarbij van geen heiligheden sprake kan zijn, rust ook op ons de verplichting, om ook dat stoffelijk bestaan te doorgronden, er ons in te bekwaamen, er onze kracht in te openbaren en er in te wedijveren met de lieden der wereld. In uw vak niet achteraan komen, maar zoo mogelijk het kind der wereld ook in de be-handeling van Gods stoffelijke schepping over-treffen moet onze leuze zijn.

Betreedt ge daarentegen hogere terrein, waarop ook de heilige bezieling doordringt, dan hebt ge weer kind te worden, om niet bij de wijzen en verstandigen der wereld, maar bij Christus alleen uw licht te zoeken en uw inzicht te verrijken, want 't loopt altoos op vergifing van het eigen zieleleven uit, zoo een kind van God in de tente der wereldsche geleerden binnensluip, en door hen als man van betekenis wil worden waard geschat.

Kennis opgaan waar ge die vinden kunt. Schoolgaan met Mozes bij de Egyptenaren. Af-zien van Hiram wat 't gehele van veel in de bouwkunst is. Orpheus beluisteren als hij zijn harp tokkelt. Maar dit alles moet ge eerst bin-den dragen in de tente, waar Christus Gods kinderen bijeenverzamelt, dan moet ge het door Christus laten heiligen, door Christus laten be-zien, en 't door Christus laten opvoeren tot die alleen waarachtige hoogte, waarop onze ken-nis met de kennis Gods meenvloeit.

Het blijve, een afzien van de Egyptenaren, maar tevens een bezielen, gekend en geheiligd zijn door de wijsheid die in Christus is en alleen uit Hem ons kan toevloeden.

Dr. A. K.

Amsterdam, 12 Mei 1916.

Was de vervanging van Prof. Cannegieter te Utrecht door Dr. Slotemaker de Brufine voor de modernen, gelijk het hunnerzijds werd uitgedrukt, een „onherstelbaar verlies“, de thans gevolgde benoeming van Dr. K. H. Roessingh, remonstrantsch predikant te Boskoop, tot opvolger van Prof. Chantepie de la Saussaye te Leiden, zal hen over dit verlies wel enigermate kunnen troosten. Want al staat Dr. Roessingh, zoals uit zijn proefschrift bleek, niet zonder critiek tegenover de moderne richting, toch rekenen de modernen hem blijkbaar tot de „hunnens“. De Hervorming noemde zijn benoeming dan ook een blijde tijding voor de moderne richting.

In hoeverre de afstredende hoogleeraar te Leiden op de keuze van zijn opvolger invloed heeft gehad, kunnen we niet beoordeelen. De voordracht is door de Faculteit opgemaakt, en dat de Minister van deze voordracht zou afgeweken zijn, verluide niet. Trouwens, de grenslijn tusschen rechts-modern en links-ethisch is in onze dagen zoo zwaar geworden, dat het verschil tusschen beide nauwelijks meer te bespeuren valt. Vergelijk men hetgeen Prof. Chantepie de la Saussaye deze dagen op de predikanten-conferentie over de be-tekenis van het dogma zei, met hetgeen

Prof. Bruining op de vergadering der moder-nen getuigde aangaande de groote betee-kenis voor het religieuze leven van het dogma der Schepping, dan weet men nau-welijks aan wien men de voorkeur moet geven.

Van meer belang is, dat nu te Leiden in de Theologische faculteit een remonstrantsch predikant benoemd werd, die in hoofdzaak belast zal worden met de oplei-ding van de aanstaande predikanten der Hervormde Kerk, deze benoeming als de meest gewone en van zelf sprekende in de pers wordt begroet.

Toen onder het vorig Ministerie te Utrecht een lid der Gereformeerde Kerk tot hoogleeraar in de Theologische faculteit werd benoemd, ontstak een storm van verontwaardiging. De Theologische faculteit van de Rijksuniversiteit diende, zoo zeide men, voor de opleiding van de Hervormde predikanten, en het werd schier als verraad tegenover de Hervormde Kerk beschouwd, dat deze opleiding zou worden toebetrouwd aan een niet-lid der Kerk. Adressen werden naar de Regering ge-zonden om protest aan te teekenen; in de pers werd aan de alarmklok getrokken; in de Kamer werd geïnterpelleerd. Thans, nu een remonstrantsch predikant benoemd wordt door een liberaal Kabinet, kraait hier geen haan meer.

Zoo blijkt, hoe weinig oprecht gemend het bezwaar was, dat men destijds tegen de be-noeming van Dr. Noordzij inbracht. Want een Gereformeerde, wiens belijdenis geheel overeenstemt met de leer, die de Hervormde Kerk nu altoos officieel zegt te handhaven, is toch zeker meer geschikt om de a.s. predikanten der Hervormde Kerk op te leiden, dan een remonstrantsch predikant, wiens belijdenis lijnrecht indruischt tegen de belijdenis der Hervormde Kerk. De eigenlijke grond van het verzet was dan ook niet, dat Dr. Noordzij tot een andere Kerk behoorde; Dr. Roessingh doet dit evenzeer; maar dat hij Gerefor-meerd was. Elke richting is goed, modern, ethisch of evangelisch, alleen een gerefor-meerde door de Rijksuniversiteit is contra-bande.

Een dubbel corrigendum.

De heer A. Boot, 2e secretaris van het Comité tot voorbereiding van het Congres voor Gereformeerde Evangelisten, meldt ons namens dit Comité, dat het bericht ons toegezonden, alsof de Gereformeerde Jongelingsverenigingen officieel tot deel-neming aan dit congres waren uitgenoodigd, op een misverstand of vergissing berust, aangezien aan geen enkele Jongelings-vereening een uitnodiging gezonden is. Vanzelf vervalt daarmee onze kritiek, en we kunnen alleen ons leedwezen uitspreken, dat onze berichtgever ons op een dwaal-spoor bracht.

Hetzelfde schijnt evenzeer te gelden van de mededeelingen, die door onze correspon-dent uit den Briel ons gezonden werden aan-gaande het voortdurende gemis aan bedie-ning des Woords in de Kerk aldaar en het te weinig bedienen van het Avondmaal, tengevolge van het gebrek aan predikanten in de Classis. Althans de heer A. Vrij, scriba van den Kerkeraad aldaar, meldt ons, dat deze mededeelingen onjuist zijn en de nood zeer overduidelijk voorgesteld is. Terwijl de gemeente reeds twee jaren vacant is, had men zich slechts gedurende vier Zon-dagen moeten behelpen met het lezen van een predikatie, en het Avondmaal moet geregeld vier keer per jaar gehouden zijn, gelijk onze Kerkenorde dit voorschrijft. Men was te Brielle dan ook zeer dankbaar voor de trouwe hulp, die men gekregen had, niet alleen van den ijverigen consulent Dr. Mol van Zwartewaal, maar ook van de predi-kanten der naburige classes, waar nog bijkwam, dat ook de Deputaten der Gene-rale Synode voor de belangen der militair-zich niet onbetuigd hadden gelaten, maar gezorgd hadden, dat den Briel, waar garnizoen ingekwartierd is, niet van hulp verstoken bleef.

Al blijkt dus in dit bepaalde geval de klacht overvloed te zijn geweest, toch neemt dit niet weg, dat de predikanten-nood zich zeer ernstig in onze Kerken doet gevoelen en het vraagstuk, hoe we in dezen nood zullen voorzien, daarom drin-gend aan de orde blijft. Het zal goed zijn, dat het ook op de a.s. Synode ter sprake worde gebracht.

De wetenschappelijke bijeenkomst.

Zoals men onder de berichten in ons blad zien zal, zijn Directeuren voornemens ook dit jaar aan de jaarvergadering van de Vereniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag, die te Rotter-dam 6 Juli zal gehouden worden, een wetenschappelijke bijeenkomst te doen voorrangen, waar Dr. G. Chr. Aalders en Prof. Mr. P. A. Diepenhorst hun referaten zullen verdedigen; de eerste zal spreken over de bronnscheiding in den Pentateuch, de tweede over het kapitalisme.

Naar men ons mededeelt, zijn de referaten reeds ter perse, en zal de prijs van deze referaten evenals het vorig jaar f.0.50 bedragen. Voor de deelnemers aan deze samenkomst, d. w. z. degenen die gesto-deerd hebben of nog student zijn aan eene Hoogeschool en instemmen met Art. 2 der Statuten van de Vereniging, is de toegang tot deze samenkomst gratis; wanne-er ze de referaten bestellen, ontvangen ze daarbij tegelijk gratis de kaart, die tot deze samenkomst toegang verleent.

Voorts hebben Directeuren, ten einde ook voor degenen, die minder goed de uitgaven voor reis en logies zich getroosten kunnen, de deelneming aan deze samen-

komst, mogelijk te maken, wederom de volgende gunstige bepalingen gemaakt: vooreerst, dat, mits men dit tijdig aan-vraagt, gezorgd zal worden voor gratis logies en desverlangd ook de onkosten — retour 3e klasse — zullen vergoed worden. De aanvraag richtte men tot het Bureau.

Ook leden en begunstigers der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gerefor-meerden grondslag zullen evenals vroeger als toehoorders de bijeenkomst mogen bij-wonen. Ze moeten daartoe de referaten zich aanschaffen en de toegangskaart be-stellen, voor welke laatste door hen f.0.25 moet betaald worden, dus saam f.0.75.

Aangezien vorige jaren gebleken is, dat bij meerdere leden en begunstigers het misverstand voorkomt, alsof de bovenge-noemde gunstige bepalingen ten opzichte van gratis logis en vergoeding der onkos-ten ook voor hen zouden gelden, zij ter voorkoming van noodeloze correspondentie, er nog eens met nadruk op gewezen, dat deze bepalingen alleen gelden voor studenten en oud-studenten, die de saam-komst bijwonen als deelnemers, maar niet voor de leden en begunstigers, die als toehoorders tegenwoordig zijn. De laatste hebben dus zelf voor logis en onkosten te zorgen, zoals recht en billijk is.

Kerkelijke attestatie.

Onlangs werd ons de vraag gedaan, welke de kerkelijke positie is van een lid der Gereformeerde Kerk, die met attestatie uit de eene Kerk is vertrokken, maar deze attestatie nog niet heeft ingediend bij de Gereformeerde Kerk, waar hij zich metter-woord heeft vestigd of wel deze attestatie geweigerd ziet. De bedoeling van deze vraag werd nader aldus toegelicht, dat het geval kon voorkomen en ook metterdaad voorkwam, dat zulk een lid door ziekte, door onverschilligheid of om andere oor-zaken verzuimd bij den Kerkeraad, waar hij nu onder ressorteert, zijn attestatie in te dienen of daarmede te lang wacht, en de Kerkeraad dan weigerde zulk een verouderde attestatie te ontvangen. Maakt dit, zoo vraagt men ons, nu den doop en de be-lijdenis, waardoor zoo iemand tot de Ge-reformeerde Kerk behoort, te niet, en zou hij bij een volksstelling bijv. moeten invallen: tot geen Kerkgemeenschap behoorende, al zou hij ook geregeld in de Gereformeerde Kerk kerken en zijn sympathie zich naar de Gereformeerde Kerk uitstrekken?

Daar dergelijke gevallen zich helaas meermalen voordoen en het daarom wel noodig is niet alleen aan de hiefbedoelde personen duidelijk te maken welke positie ze innemen, maar ook aan de Kerkeraaden raad te geven, hoe ze in zulke gevallen hebben te handelen, zijn we bereid op deze vraag een ietwat uitvoeriger antwoord te geven. Eerst zal daartoe echter duidelijk moeten worden gemaakt, wat men onder het lidmaatschap der Kerk en onder een kerkelijke attestatie verstaat.

Het lidmaatschap der Kerk is naar het Gereformeerde Kerkrecht niet het lidmaat-schap van een Kerkgemeenschap, dat zich over heel het land uitstrekt, zoodat wie lid is van de Kerk dit ook is voor alle plaatsel-lijke kerken als afdelingen van het geheel — zoals dit in de Hervormde Kerk het geval is, — maar is altoos het lidmaatschap van de plaatselijke Kerk, waar men woont. Door doop en belijdenis wordt men in die plaatselijke Kerk lid en het lidmaatschap beperkt zich alleen tot deze Kerk. Verhuist men daar een andere plaats, dan is men dus niet van zelf lid van de Kerk, die zich aldaar bevindt, maar moet men zich bij die Kerk aanmelden en door die Kerk als lid worden aangenomen. Was er geen verband tusschen de Kerken, dan zou men, om als lidmaat te worden aangenomen en ten Avondmaal te worden toegelaten, opnieuw belijdenis des geloofs hebben af te leggen. Uit het kerkverband vloeit echter voort, dat zulk een nieuw onderzoek naar iemands geloof en wandel niet noodzakelijk is, omdat de eene Kerk in dat opzicht de andere Kerk vertrouwt, en aangezien de Kerk, waar dit lidmaat vroeger woonde, hem reeds belijdenis heeft afgenomen, behoeft daarom dit onderzoek niet telkens weer herhaald te worden, wanneer zulk een lid naar een andere plaats verhuist. In plaats van dit nieuwe onderzoek treedt nu de kerkelijke attestatie, waarin de Kerkeraad verklaart dat zulk een persoon door hem ten Avond-maal is toegelaten en gezond is in de belijdenis en Godzalig in zijn wandel. Op dat getuigenis afgaande, wordt zulk een persoon dan in de Kerk, waar hij zich nu metterwoon vestigt, als lid aangenomen en tot het Avondmaal toegelaten.

Zulk een attestatie behoort daarom ook aan den persoon, die vertrekt naar een andere plaats, op diens verzoek te worden meegegeven. Door te vertrekken wordt de band met de Kerk, waar hij dusver woonde, van zelf verbroken, en hij moet zich nu bij de Kerk, waar hij wonen gaat, opnieuw als lidmaat aansluiten. Want de aansluiting aan de Kerk is altoos een vrijwillige daad. Het is daarom niet geoorloofd, dat de Kerke-raad de attestatie van zulk een vertrekkend lidmaat zendt aan den Kerkeraad van de plaats waar hij zich metterwoon vestigt gaat. De Kerkeraad kan zulk een lidmaat niet maar overdragen aan een anderen Kerke-raad en hem, of hij wil of niet, lidmaat van die andere Kerk maken. Hij zelf moet, door de attestatie in te dienen, toonen, dat hij vrijwillig bij die Kerk zich aansluiten wil.

Vraagt iemand, die vertrekt naar zijn attestatie niet op, dan mag de Kerkeraad hem die attestatie ook niet opdringen. Een attestatie moet altoos aangevraagd worden. Geschiedt dit niet, dan kan de Kerkeraad zulk een vertrekkend lid op zijn verzuim attent maken en aan den Kerkeraad, waar

heeft hij vertrokken is, dit verzuim melden, met verzoek hem daarover te onderhouden, maar ongevraagd een attestatie hem nazen-den mag de Kerkeraad niet. Ook zonder het afgeven van de attestatie houdt hij, door te vertrekken, van zelf op lidmaat van die plaatselijke Kerk te zijn. Niet het afgeven van de attestatie, maar het feit, dat hij zich elders metterwoon vestigde, breekt den band met de Kerk, waar hij vroeger woonde, af.

De kinderen des Verbonds.

XXXIII.

Na zoo de rijke verbondsgedachte, die als een gouden draad door heel het Oude Testament heen loopt, te hebben nagegaan, komen we thans tot de vraag, of het verbond met Abraham opgericht en de belofte in dit verbond aan zijn zaad gegeven, alleen gold voor Israel, zoo slechts tijdelijk van aard was en met de nieuwe bedeling van het genadeverbond is afgeschaft, dan wel nog altoos geldt voor ons en onze kin-deren.

Dit toch is de cardo quaestionis, de spil, waar heel het vraagstuk van den kinderdoop om draait. De tegenstanders van den kinderdoop beweren, dat dit verbond met Abraham gesloten, alleen op Israel betrekking had; dat in dit Israelitisch verbond het metterdaad voor alle dingen er op aan kwam, of men naar den vleesche uit Abraham was geboren en dat daarom het teken der besnijdenis aan de kinderen van Israel gegeven werd. Maar, zoo zeggen ze, onder het Nieuwe Verbond is dit geheel anders geworden. De groote waarheid, die de Apostel in den brief aan de Hebreëren predikt, is juist, dat dit oude verbond met Abraham vervangen is door een „beter verbond“ hetwelk in betere beloften is bevestigd is (Hebr. 8: 6) en na er op gewezen te hebben, hoe God de Heere reeds in Jeremia 31: 31 enz. beloofd had een nieuw verbond te zullen oprichten, leidt de Apostel daaruit af, dat God het eerste verbond dus te niet heeft gedaan; „dat nu oud is gemaakt en verouderd, is de verdwijning nabij“ (Hebr. 8: 13). Met welk recht, zoo vraagt men, beroept ge u dan op dit oude en verouderde verbond, dat nu al lang verdwenen en afgeschaft is? En die vraag klemmt schijnbaar te meer, omdat metterdaad, wanneer we van het Oude naar het Nieuwe Testament overgaan, we den indruk ont-vangen, alsof heel de verbondsgedachte, die vroeger voor Israel gold, nu wordt te niet gedaan. Moesten onder Israel de kinderen besneden worden als teken van het ver-bond, nu wordt verklaard, dat deze besnijdenis geen kracht meer heeft en wordt aan deze besnedenen op volwassen leeftijd de doop der bekeering bediend om in te gaan in het Koninkrijk der hemelen. Was voor het oude Israel een der heerlijkste gedach-ten, dat ze het zaad van Abraham waren, nu komt Johannes de Doper met de prediking: „meent niet bij u zeiven te zeggen: wij hebben Abraham tot eenen vader, want ik zeg u, dat God zelfs uit deze steenen Abraham kinderen kan ver-wekken“ (Matth. 3: 9). En nog sterker laat Christus zelf zich uit. Want als de Joden tot hem zeggen: „wij zijn niet geboren uit hoerij, wij hebben eenen vader n. l. God,“ dan antwoordt de Heere Jezus hun: „Indien God uw vader ware, gij zoudt mij liefhebben. Gij zijt uit den vader, den duivel en wilt zijne begeerten doen“ (Joh. 8: 41, 42, 43). Terwijl onder het Oude verbond zelfs de kinderen der afgodische Israelieten nog kinderen Gods worden genaamd, worden de Joden nu niet alleen door Johannes den Doper (Matth. 3: 7) maar evenzeer door Christus „adderengedroedsels“ genaamd (Matth. 23: 34). Heel het nieuwe Testament predikt ons de groote waarheid, dat alleen „zoovelken Chris-tus hebben aangenomen, hij dien macht heeft gegeven kinderen Gods genaamd te worden, en die in zijnen Naam gelooven, welke niet uit den bloede, noch uit den wil des vleesches, noch uit den wil des mans, maar uit God geboren zijn“ (Joh. 1: 12, 13). Tot Nico-demus, een geboren Israeliet, een kind des verbonds dus, zegt Christus, dat hij wederom moet geboren worden, om in het Koninkrijk Gods te kunnen gaan (Joh. 3: 35). Vooral de Apostel Paulus legt daarop telkens nadruk tegenover het ver-trouwen, dat de Joden op hun besnijdenis en afkomst uit Abraham stelden. Zoo schrijft hij aan de Romeinen: „die is niet een Jood, die het in het openbaar is, noch die is de besnijdenis, die het openbaar is in het vleesch, maar die is een Jood, die het in het verborgene is, en de besnijdenis des harten in den geest, niet in de letter, is de besnijdenis“ (Rom. 2: 28, 29); aan de Galatiërs roept hij toe: „want in Christus Jezus heeft noch besnijdenis eenige kracht noch voorhuur, maar een nieuw schepsel“ (Gal. 6: 15) en tot de Philippenzen zegt hij, dat „wanneer iemand meende te be-trouwen in het vleesch, hij zelf nog veel meer had, waarop hij dan in het vleesch betrouwen kon, want dat hij besneden was ten achtsten dage, uit het geslacht van Israel was enz., maar dat hij dit alles, dat hem gewin was, om Christus, wil schade had geschied“ (Phil. 3: 4, 5 en 2).

De ernstige betekenis van deze feiten en uitspraken uit het Nieuwe Testament, waarop men zich beroept niet alleen om daarmede den kinderdoop, maar ook om de verbondsbewoording van het zaad der geloovigen te bestrijden, wordt door ons dan ook allerminst ontkend. Al houdt men vast, op de gronden, dat we nader ontwikkelen zullen, aan de eenheid van het Genadeverbond onder Oud en Nieuw Testament, toch neemt dit niet weg, dat de vorm en bedeling van dit Genade-verbond thans een geheel andere gewor-den is dan onder het Oude Testament. Niet alleen doordat het teken des verbonds, de

uim melden, derhouden, hem nazen. Ook zonder houdt hij, lidmaat van het afgewen dat hij zich kt den band woonde, af.

bonds.

achtte, die l het Oude nagegaan, of het ver n de belofte d gegeven, tns tijdelijk e bedeeeling schaft, dan en onze kin-

nis, de spil, den kinderen van den erbond met rael betrek verbond en er op leeschte uit daarom het e kinderen zoo zeggen is dit geheel aarheid, de e Hebreëen de verbond door een betere be- 8. 6) e hebben, emia 31:31 verbond te stel daaruit dus te niet remaakt en ibij (Hebr. raagt men, e en verou- verduwen naag klemt metterdaad, het Nieuwe indruk ont- edachte, die ordt te niet te kinderen n het ver- deze besnij- word aan leetijd de i te gaau Was voor ste gedach- en waren, er met de elven te tot eenen od zelfs uit en kan ver- nog ater- uit. Want i: »wij zijn bben eenen e de Heere ader ware, rjt uit den e begeerten rwtj onder nderen der leren Gods den nu niet per (Matth. s adderen- 34). Heel t ons de elen Chris- nacht heeft te worden, welke niet e vleesch, ar uit God Tot Nico- n kind des t hij weder- in het gaau (Joh. 1:14) gaus legt er het ver- besnijden- den. Zoo die is niet ar is, noch penbaar is e Jood, die besnijdenis letter, is de n de Gala- i Christus ige kracht e schepel' enzen zegt nde te be- f nog veel t vleesch neden was slacht van alles, dat wil schade

ze feiten Testament, alleen om r ook om : zaad der dour ons Al houdt we nader hield van en Nieuw weg, dat t Genade- re gewor- n. Niet bonds, de

beuidentis, voor ons is afgeschaft en ver- vangen is door het sacrament van den doop, maar het verbond zelf ondergaat een verandering. Het was onder het Oude Testament met Israel als volk opgericht, met de vleeschelijke nakomelingen van Abraham, en dit verbond met Israel is verbroken, nadat Israel den Christus Gods verworpen had. In plaats van het vleeschelijke Israel treedt nu het geestelijke Israel, in plaats van het Jodendom de Kerk van Christus, die het ware Israel is. Te beweren, dat de Joden nog altoos in het uitwendige genade-verbond staan, is dan ook in strijd met wat de Apostel in Gal. 5 ons leert, dat de dienstmaagd met haar zoon, d. w. z. Jerusalem dat dienstbaar was met hare kinderen, is uitgeworpen en haar plaats heeft moeten afstaan aan Jerusalem dat *boven* is, hetwelk is ons aller moeder. Niet de zoon die naar het vleesch uit de dienst- maagd (d. w. z. het aardse Jerusalem) maar de zoon, die uit de vrije (het hemelsche Jerusalem) naar de beloften geboren is, is het ware zaad van Abraham. Deze overgang van de Israelitische bedeeeling in de bedeeeling der Christe- lijke Kerk, bracht daarom van zelf mede, dat ook de Israeliet, die besneden was, op volwassen leeftijd nog gedoopt moest worden. Zonder dat kon hij geen lid worden van de Christelijke Kerk; hij stond in dat opzicht volkomen met den heiden gelijk. Dat Johannes de Dooper en daarna Christus' discipelen niet alleen de volwassen heidenen, maar evenzeer de volwassen Israelieten gedoopt hebben, be- hoeft dan ook niet te bevreemden. Bij den overgang van de bedeeeling kon dit niet anders. Christus zelf, na als *kindeke* be- sneden te zijn, d. w. z. in Israel te zijn opgenomen, heeft daarom *als volwassene* den doop moeten ontvangen, niet omdat die doop voor hem een doop der bekeering of van de afwassing der zonden was, wat bij hem, den Heilige natuurlijk ondenk- baar is, maar om aldus alle gerechtigheid te vervullen. Hij die het Hoofd en de Mid- delaar was van het betere verbond, de Koning in het Koninkrijk der hemelen, moest aldus zelf in dit nieuwe verbond worden opgenomen.

En evenmin betwisten we, dat de ern- stige waarschuwingen, die Johannes de Dooper, Christus en de Apostelen tot de Joden in hun dagen hebben gericht om niet te betrouwen op hun afkomst uit Abraham en op de besnijdenis, een blijvende betee- kenis hebben voor de Kerk van Chris- tus. Nieuw waren deze waarschuwingen dan ook niet, want onder het Oude Ver- bond komen te eveneens voor. Mozes had Israel al gewaarschuwd, dat de uitwendige besnijdenis niet voldoende is, want dat het voor God den Heere bovenal aan- komt op de besnijdenis des harten (Deut. 10: 26). Wanneer Israel, dat aan Gods verbond ontkonken is, toch roemen wil: Des Heeren tempel, des Heeren tempel, des Heeren tempel zijn wij, dan komen de profeten onder Israel even ernstig het volk waarschuwen, dat deze vleeschelijke afkomst niets baat: »Zijt gijleden Mij niet als de kinderen der Moren, o kinderen Israel, spreek de Heere, en al heb ik u uit Egypte opgevoerd, heb ik niet evenzeer de Philistijnen uit Kaphtor en de Syriërs uit Kir opgevoerd? (Amos 9: 7). En als Israel, dat God niet dienen wil, God toch zijn Vader en Heere noemt, dan vraagt God de Heere het: »een zoon zal den vader eeren en een knecht zijn vader, ben ik dan een vader, waar is mijne eere, ben ik een heer, waar is mijn vrees? (Maleachi 1: 6). Het Genadeverbond loopt altoos gevaar door ons veruitwendigd te wor- den, en aldus een vorm te worden, waaraan het wezen ontbreekt. Daartegen is onder de Oude Bedeeeling reeds telkens de roepstem der profeten uitgegaan. En dat bij Christus en de Apostelen dit nog sterker en krasser geschiedt, is alleen, omdat dit gevaar in hun dagen nog groter was geworden, nu Israel uitwendig trouw was, en schijnbaar Gods verbond hield, maar in werkelijkheid van God was afgeweken en op het vleesch vertrouwd. Het gevaar, dat in een een- zijdig verbondsprediking ligt, is thans nog even groot als het dit eertijds voor Israel was. Wie er op vertrouwt, dat hij uit geloovige ouders geboren is, en als kind door den doop in de Kerk is ingelijfd, maar zonder dat er waarrichtige godsvrucht in zijn hart is, misbruikt de verbondseleer, en moet daarom even ernstig gewaarschuwd worden als de Israelieten in Christus' dagen. Daarin ligt de blijvende be- teekenis van deze uitspraken in het Nieuwe Testament, waarop men zich beroept. Ze bewijzen niet, dat de verbondseleer en belofte voor onze kinderen niet gelden zouden en met de Nieuwe bedeeeling zijn afgeschaft, maar ze waarschuwen ons tegen een onjuiste en verkeerde opvatting van deze belofte. Alle beloften Gods zijn alleen in Christus Jezus Ja en Amen, en wie Christus niet met een geloovig hart aan- neemt, heeft daarom aan deze beloften geen deel. De doop mag het bad der weder- geboorte zijn, maar alleen wie uit den Geest wedergeboren is, gaat in in het Konink- rijk der hemelen. In de prediking mag dit element daarom nooit gemist worden; anders scheidt men, wat God in Zijn Woord vereenigd heeft.

Dr. H. H. K.

Leestafel.

1. Is. van DER LINDEN, predikant te 's-Gravenhage. Het Heilige Land bezien bij het licht van Bijbel en Historie. Met twintig auto- typen. J. H. Kok. — 1915 — Kampen.

Dr. W. J. AALDERS, boogkeraar aan de Rijks-Universiteit te Groningen. In het Land der belofte. Reisinidrukken van Palestina. MCMXV — Utrecht — G. J. A. Kujs.

Met deze twee beschrijvingen van wat zij op hun reis door PALESTINA zagen, hebben de beide

christelijke auteurs de reeds zoo rijke populair- en aitchelijke literatuur over dat land ten onzen weer vermeerderd en naar het mij dunkt ook verrijkt.

De eerste, het boek van den Haagschen pre- dikant, dat van diens karakteristieke kop een goed portret heeft, wil een werk zijn in den geest en daarbij een vertolking van wat nu wijlen mijn vriend Dr. LION CACHET bood nu zijn Het Land MINER VADEREN. Dr. v. d. LINDEN zegt daarvan, dat hem daarin vooral aantrok de kennelijke opzet, die er uit bleek, het land te bezien in het licht der historie. Doch het geeft, voegt hij er terecht aan toe, niet veel meer dan »van Jafa naar Jeruzalem».

»In zijn lijn», zoo zegt hij dan verder, »wenschte ik het een en ander te schrijven over het Heilige Land, in de meening dat een blik zoowel op het VERLEDEN als het HEDEN niet slechts velen aangenaam, maar ook nuttig kan zijn».

Men vindt in dit boek een twintigtal, niet uit andere werken overgenomen, maar oorspron- kelijke foto's.

Het is verdeeld in 30 hoofdstukken. Naar het Heilige Land (I); Geen bedevaart naar het Heilige Land (II); Het Heilige Land en zijne tegenwoordige bewoners (III); Het Heilige Land en de Joden (IV en V); Aankomst te Haifa. — De Karmel (VI); Van Haifa naar Nazareth (VII); Nazareth (VIII); Van Nazareth naar de Zee van Tiberias met Thabor-Kana-de Berg der Zaligpreking (IX); De Zee van Tiberias en haar omgeving (X en XI); In de deelen van Tyrus en Sidon en in die van Caesarea Philippi (XII); De Hermon en het Libanon- bergte (XIII); Van Tiberias naar Jerusalem (XIV); De route via Haifa—Jafa naar Jerusalem (XV).

Volgen tien hoofdstukken over Jerusalem en wel over Jerusalem zelf (XVI); Uit J's verleden (XVII); J's terra incognita (XVIII); J's tempel- berg (XIX); J. en de Olijfberg (XX); J's omge- ving (XXI en XXII); J. en de Kunst (XXIII); J. en de Zending (XXIV) en van J. naar Jeri- cho (XXV).

De laatste vijf hoofdstukken: Jericho en de Quarantania (XXVI); de Jordaan en de Doodse Zee (XXVII); Aan gene zijde der Jordaan (XXVIII); Van Jerusalem naar Bethleem en Hebron (XXIX) en Van Jerusalem naar Jafa. Afscheid van het Heilige Land (XXX).

Een zeer instructieve »Toelichting bij de Platen» besluit dit, gelijk van een zoo goed stilist als Dr. v. d. LINDEN niet anders te ver- wachten is, fraai geschreven werk.

Niet minder gunstig is mijn indruk van het werk van den Groninger hoogleraar, wiens reisinidrukken van eenigenzins jonger datum zijn. »Dit boek», zoo schrijft hij, »houdt verband met eene reis, die ik in de lente van 1913 deed. Ik schreef het reeds in de eerste helft van 1914, maar de uitgave werd vertraagd door het uitbreken van den oorlog, die ook voor het Oosten, waartoe Palestina behoort, van zoo onmetelijke gevolgen kan worden».

Ook dit werk is met oorspronkelijke platen versierd, welke de auteur dankt aan opnamen van een reisgenoot.

Prof. AALDERS verdeelde zijn boek in 12 hoofdstukken.

Zend mannen naar Joppe (I); Ziet wij gaan naar Jerusalem (II); Ziet zij deze groote gebo- wen (III); Zij kwamen in eene plaats, welke naan was Gethsemane (IV); Er was in die plaats, waar Hij gekruisigd was, een hof (V); Laat ons dan heengaan naar Bethleem (VI); Een zeker mensch kwam af van Jerusalem naar Jericho (VII); Waar Johannes was doopende (IX); Als Thabor onder de bergen en als Karmel bij de Zee (X); Hij ging niet hen af en kwam te Nazareth (XI) en Wandelende bij de Galileische Zee (XII).

Men ziet uit de, aan bekende Bijbelwoorden, ontleende titels dezer hoofdstukken, dat de opzet van dit werk een andere is dan die van het vorige. Toch is het daarom niet minder lezens- waardig.

Uit beide werken spreekt ons toe een zelfde echt christelijke zin. Een zin, dien Prof. AALDERS ons vertolkt in deze woorden: »Hetzij wij rehuus uit den Bijbel, die voor ons ligt, den tekst der gewijde geschiedenis lezen, of de kleurige illu- stratie er van rondom ons zien aan het Gali- leische meer of op den tempelberg — het een en het ander laat ons onvoldaan, tenzij het door tekst en illustratie het heimwee in ons wekt naar een beter doot, het hemelsche vaderland, waarnaar het hart van alle vromen uitgaat».

2. L. C. SCHULLER tot PEURUM, predikant bij de Nederl. Herv. Gemeente te Amsterdam. IS DE ZUIDERKERK. L. J. Veen, Uitgever, Amsterdam.

Dit boekje met, tegenover het titelblad, het welgelykend portret van Dr. SCHULLER tot PEURUM is een bundeltje van negen preeken door hem gehouden in de ZUIDERKERK te AMSTERDAM.

De prediker, die daar op den Zondagmorgen optreedt, heeft een eigenaardig gehoor want het is de KINDERKERK of, gelijk het officieel heet, de BEURT voor JONGELIEDEN. »Een gehoor, waarvan de jongsten nog geen tien en de oud- sten twintig zijn», zooals Dr. SCHULLER in zijn Voorbericht mededeelt.

Van een oordeel omtrent het instituut der »Kinderkerk» zal ik mij hier onthouden. Als ik bij ons Gereformeerden, die, voor zoover ik weet, er geen »Kinderkerk» op na houden, kinderen ook jongere dan tien jaar in de kerk zie zitten, dan word ik soms wel eens herin- nerd aan de vergelyking, die een onzer voor- mannen eens maakte tusschen het moeten lu- steren van ons groote menschen naar een Chineesche toespraak met eenige bekende klank- en in en het moeten luisteren van zulke jonge kinderen naar een Hollandsche preek.

»En ja, dan denk ik: »er is toch wel wat voor 'n kinderkerk».

Maar, ik heb ook veel gehoord van wat er al zoوegen is.

Dan hoe dit zij, ik ben het goed eens met Dr. SCHULLER, dat een gehoor zooals hij in de ZUIDERKERK had, »bijzondere eischen stelde».

»Bijzondere eischen van duidelijkheid, afwis- seling en aucting».

De nadruk valt hier op dat »bijzondere», want zonder meer, zijn dat drie eischen, die elk gehoor aan een evangelieprediker stelt, al is het ook dat hij er niet altijd aan beantwoordt. Welnu, het wil mij voorkomen, dat deze prediker althans met de bloemlezing van negen uit de velen, die hij gedurende twintig jaren voor dat gehoor hetwelk hij bij de morgen- beurt in de ZUIDERKERK had, aan die drie ge- noemde eischen beantwoordt heeft.

Deze toespraken, die, door de omstandigheid dat er noch »verklaring» noch »toespassing» aan ontbreekt, toch wel twee der wezenlijke ken- merken van »n.preek» hebben, zijn voor hoorders van nog geen tien tot twintig jaren, metterdaad doordt zelfs het meest abstracte er concreet in gemaakt is, duidelijk doordt zij hoogen ernst aan humor van goede soort, en boeiend ver- tellen aan hartelijk raadgeven jaren, afwisselend; en doordt zij opbouwende zijn in kennis van en vertrouwen op het Evangelie stichtend.

Uit dit bundeltje is daarom ook voor predi- kers, die het niet goed weten hoe zij het moeten aanleggen om zoo te preeken, dat ook kinderen en jongelieden er ten minste wat aan hebben, en voor hen het gehoorde woord dus niet van het begin tot het eind »als Chineesch met een paar bekende klanken» is, nog wel iets te leeren.

Ik kan met name die categorie van predikers aanraden, het zich aan te schaffen. En als zij, met dit voorbeeld voor oogen, zich in hun prediking zoo nu en dan eens special richten tot de jongeren en jongsten kunnen zij zeker zijn van, althans in die oogenblikken, bij dat deel van hun gehoor een luisterend oor te vinden.

In een, overigens waardeerende recensie van deze negen preeken voor oudere en jongere kinderen las ik zoo iets als een verwijt van gemis aan scherpe belijning.

Bedoeld zal wel wezen scherpe leerstellige belijning.

Nu meen ook ik, dat gelijk achter het ge- schilderde of gesculpteerd menschen-beeld belijning van het beendergestel behoort te zitten, zoo ook leerstellige belijning achter een preek.

Het gemis echter van scherpe leerstellige belijning aan preeken, van de soort waartoe deze negen willen gerekend, tot een verwijt te maken, dunkt mij, op grond van een wettige deductie uit wat PAULUS in het begin van I Corinthe, over dat »als tot jonge kinderen» schrijft, niet geheel billijk.

3. MENUEKLEI GENADE. Wekelijksche Leer- redenen onder redactie van Prof. Dr. P. A. E. SILVEREN SMIT en Dr. B. WIELINGA met mede- werking van vele gereformeerde predikanten. J. H. Kok. — 1916 — Kampen.

Van deze periodiek is, met de leerde voor 27 April jz. de Zesde Jaargang begonnen. Zij blijkt daarmee onder ons gereformeerde volk zich een vaste plaats te hebben veroverd. Wan- neer de twee redacteurs in hun Voorwoord bij dezen Zesden Jaargang zoo zonder meer zeggen: »Het aantal vacante kerken is in den laatste tijd meer toegenomen dan vermindert», dan is dat, zelfs voor een nog niet eens buiten- gewoon goed verstaander al voldoende. En wie, uit eigen ervaring, het leven van ons gerefor- meerde volk kent, zal het hun van harte toe- stemmen, wanneer zij op dat maar halve woord het alles zeggende laten volgen: »In menige stille woning is de wekelijksche predikatie een welkome gast, die oude en nieuwe dingen brengt».

De jaargang opent met een preek van Dr. SMIT, onzen homileet van professie, over HERT GOE MIJ LIEF? uit Joh. 21: 15-17. Een preek waaraan zeker scherpe van dogmatische belij- ning niet kan ontzegd, maar waarin, zooals deze prediker dat zoo uitnemend verstaat, ook voor het hart valt te genieten en die ook voor het dienen van God in het leven stuit geeft.

G.

Officieele Berichten.

Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag.

De jaarvergadering dezer Vereeniging is be- paald op Donderdag 6 Juli te Rotterdam en zal »avonds te voren worden voorafgegaan door een gebedure in de Zuiderkerk (Westerdijk) te Rotterdam, waarin als voorganger zal optre- den Dr. K. Dijk, van Rijswijk.

De vergadering zal aanvangen te 10 uur. Als voorzitter is benoemd Prof. Dr. C. v. Gelderen. Behalve de gewone werkzaamheden zal Dr. H. Bavinck een onderwerp, de Vereeniging betref- fende, inleiden. In de meeting die te twee uur gehouden zal worden, zal Prof. Dr. W. Geesink eenige stellingen toelichten voor het debat.

Te 5 uur wordt een gemeenschappelijke maaltijd gehouden.

De wetenschappelijke samenkomst op Woens- dag 5 Juli vangt aan te 10 uur. In de morgen- vergadering zal worden gereferceerd door Dr. G. Chr. Aalders over: »Iets over bronnenscheiding in den Pentateuch», en »s middags te 2 uur door Prof. Mr. P. A. Diepenhorst over: »Het kapitalisme».

Aan deze wetenschappelijke samenkomst kun- nen alleen deelnemen zij die hunne opleiding genoten of nog genieten aan eene inrichting voor Hooger Onderwijs, en art. 2 van de sta- tuten der Vereeniging onderteekenen.

Referaten en toegangskaarten worden door het bureel verstrekt.

Behalve de samenkomst tot gebed, worden alle vergaderingen gehouden in de Rotterdam- sche Diergaarde.

L. S.

De Raad der Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage brengt ter kennis van de Kerken, dat de bevestiging en de intride van den beroepen missionair Dienaar des Woords voor de Zen- ding onder de Joden, den Welc. Heer J. van Nes, zijn bepaald op Woensdag 17 Mei a. s., »avonds halftacht, in de Oosterkerk, Z. O. Buitensingel 332a. Hij noodigt de Gereformeerde Kerken uit zich daarbij te laten vertegenwoor- digen, en Zondag a. s. deze zaak in den gebede te willen denken.

Namens den Kerkeraad vnd., M. SCHURMAN, h. J. Praes. P. POPMA, Scriba.

's-Gravenhage, 9 Mei 1916.

Buitenland.

Duitsland. De Gemeenschappen en Liberale predikanten.

In een conferentie van den Broederraad der oud-pietistische gemeenschappen in Württemberg werd de vraag besproken, hoe men handelen moet wanneer »liberales» predikanten in de prediking in de catechisatie tegen duidelijke uitspraken van de H.Schrift of tegen enkele leerstukken der Evan- gelische belijdenis ingingen? Algemeen was men van oordeel, dat de leiders der gemeenschappen, vooral wanneer zij »Kirchengemeinderäte» waren, niet onweersproken mochten laten. Zij moesten den predikanten of hulppredikanten onder vier oogen zeggen, dat de gemeente zich dit niet mocht laten welgevalven, en dat de predikant zich geropen behoorde te achten, in overeen- stemming met de belijdenis der Kerk te prediken. Het werd aanbevolen om, als men den predikant daarvoor wilde spreken, met zijn tweeën of drieën te gaan, om dan met ootmoed en bescheidenheid de bezwaren kenbaar te maken. Er konden voorbeelden genoemd worden, dat zulk een ge- sprek voor den predikant of zijn plaatsvervanger zeer gezegend geweest was. Men besloot dat het niet mogelijk was den predikanten een belijdenis op te dringen die de hunne niet is, maar wel kan men van hen verlangen, dat zij het geloof der gemeente eerbiedigen. Op de conferentie werd ook de noodzakelijkheid aangetoond voor

de kerk, hare dienaren en de inrichtingen waar de dienaren de kerk worden opgeleid, te bidden. »Geloovige predikanten moeten uit de geloovige gemeente geboren worden». »Met de geloovige predikanten wilde men gaarne samenwerken; maar wanneer iemand ons het geloof zoekt te ontnemen, dien wederstaan wij of wij gaan hem uit den wege, aldus werd op de conferentie verklaard.

Uit deze woorden kan men zien, wat het standpunt is, dat die Gemeenschappen inneemen, welke met de landskerk niet willen breken.

Engeland. Veranderde kijk op de Oostersche kerk. Gevolgen van de antipathie tegen Duitschland.

In de Christian World heeft een artikel ge- staan over de Oostersche kerken. Het is ge- schreven door een vroegeren correspondent van genoemd blad te Berlijn; de inhoud wordt in Christelijke bladen van Engeland sterk bespro- ken. Volgens den schrijver zal het Christelijk Engeland, wanneer de oorlog voorbij is, zijn oogen moeten richten naar het Oosten, naar de Slavische volken. Het Evangelie is door den Teutoon (Duitschland) losgelaten; de slaaf zal voortaan de lichtdrager in het Oosten worden. Er zijn in Rusland en andere Slavische landen 160 miljoen menschen die den paus van Rome niet als hun hoofd erkennen, waardoor een eigenaardig licht geworpen wordt op Roomsche aanmatiging. Van meer belang is de vraag, op welke manier kunnen de belijden van het Evangelie in het Westen toenadering toonen tot de Christenen in het Oosten? De meer vertielde geesten in de Oostersche kerken zijn veel nader bij de Evangelische waarheid dan menigen vermoedt. De jongere geestelijkheid, zoo verzekert men, onderzocht den Bijbel, en velen kennen het geloof dat in Christus Jezus is. »In Servie is het volk bijzonder open voor de invloeden van het Evangelie». Kennelijk is het Slavische volk bezig »zijne ziel te vinden», in hooger zin dan gewoonlijk met deze uitdruk- king wordt bedoeld. Tot hiertoe hebben wij gedacht dat dit volk in de banden van het bijgeloof verstrikt was. Men kan nu de hoop koesteren dat betere tijden aanstaande zijn.

Wij geven deze beschouwingen zonder comen- taar. Alleen willen wij er op wijzen, dat Duitschland de nachtmerrie voor de Engelschen, ook voor de Engelsche Christenen geworden is. Duitschland krijgt de schuld van de verslechtering van de Engelsche kerken; voortaan zal daarom de blik gewend worden tot de Oostersche of Grieksch-orthodoxe kerk.

In verband hiermede wordt het in een Engelsch blad een evenement genoemd, dat de Russische Minister van Buitenlandsche Zaken Saranof zich »zoo edel uitliet over de zedelijke gevolgen van den oorlog», terwijl men ook erkent, dat men nu het Russische volk met ge- heel andere oogen beziet dan twee jaren geleden. Sinds den oorlog in de Krim was men in Engeland ten opzichte van Rusland met ver- trouwen vervuld; men hield het volk voor rauw en halfbarbaars. Maar men ziet nu, hoezeer hierbij verandering in het spel was. Wel heeft Rusland niet den duivel van zijn verleden afge- worpen; het heeft nog te leeren wat volledige Godsdienstige vrijheid beteekent. Maar de hoop wordt gekoesterd, dat het daartoe spoedig komen zal. Middelerwijl raden zij die Rusland willen Evangeliseeren, aan, de Russische toestanden te onderzoeken en te trachten het Russische volk te verstaan.

De Romaniseerende richting in de Angli- caansche kerk zoekt van de groote antipathie die in Engeland tegenover Duitschland heerscht, partij te trekken tot bevordering van haar stre- ven. Het Duitse Protestantisme is gebleken een »faillure» te zijn; het beging de fout, in geestelijk opzicht ieder voor zich zelf te laten zorgen, zoo redeneert men in het kamp der Ritualisten. Het leerstuk van het algemeene priesterchap der geloovigen, dat door de Reformatie werd gepredikt, verwerpt men. De Reformatie kwam uit Duitschland, en uit dit feit zoekt men nu te slaan om de Protes- tantsche beginselen in discredit te brengen en voor »sacerdotalisme» den weg te banen.

GEMENGD NIEUWS.

De Oorlog en de Studenten. Af en toe vindt men in de Duitse bladen 'n opgave van het getal Studenten aan deze of gene Hoogeschool in ver- band met den oorlog. Deze opgave toonen, welk een storende invloed van den oorlog op de studie uitgaat, zegt de Baseler.

In het Priester-seminarie te Karlsruhe zijn in ge- wone tijden 50 à 60 seminaristen en thans zijn er vier, zoodat het getal leerlingen en leeraars gelijk is. In Freiburg zijn van de 241 theologische studenten 192 in militairen dienst, zoodat er slechts 49 hun studie voortzetten.

Bij de Evangelische theologen is de verhouding nog ongunstiger, omdat zeer vele predikanten vrij- willig met het leger uitgetrokken zijn. In Baden wordt door kweekelingen van de Bazeler Zending eenige hulp geboden. Daar is de toekomst niet benoemd, omdat ook van de 162 theologische studenten van de Hoogeschool te Heidelberg 133 in den krijgsdienst zijn.

Van de Keizer Wilhelm Universiteit te Straats- burg vonden wij een opgave van het getal stu- denten der verschillende faculteiten, die uitgeetrokken en geneueveld zijn. Wij geven alleen het getal der theologen weer. In den zomer van 1914 waren daar in het geheel 1959 studenten en in dezen winter 1494. Hiervan waren 146 in de Roomsche Theol. Faculteit en 69 in de Evan- gelische.

In 't geheel waren volgens de laatste ambtelijke vermelding 81 studenten gevallen en onder deze 16 Evang. theologen en 2 Roomsche. Naar verhouding is het getal der geneuevelde sedert het begin van den oorlog van de Universiteit van Straats- burg bij de Evangelische theologen het grootst, en wel 15 per honderd, terwijl dat der juristen 5, der filosofen 4, der medicijnen nog geen 3 en bij de Roomsche theologen slechts 1 per honderd bedraagt.

De uitsichten van de Evangelische Kerk zijn dus verre van gunstig. Het gebrek aan predikanten zal in Elzas-Lotharingen groot worden.

De verklaringen van kerkeraadsleden, die in Fe- bruari zouden plaats hebben, zijn uitgesteld, omdat zooveel onder de wapenen zijn.

WINKEL.

Voor Kinderen.

DE TEGENHANGER.

SCHIEDING.

V.

»Je bent een gemeene schof», zoo barstte ik los. »Je durft mij van diefstal beschuldigen, en nu wil je mij nog omkopen ook? Jij, jij...» zoo riep ik met een stem vol woede. Te gelijk wierp ik mij op den verschrikten knaap, dien mijn plotselinge aanval zoo verastte dat hij mij niet meer ontwijken kon.

Wilt ik dat ik het open mes in mijn hand hield? Begreep ik welke gevolgen mijn opge- wordenheid hebben kon?

Ik kwam eerst weer tot berenning, toen ik het blanke staal in den zonneschijn zag flikken, en te gelijk bespeurde hoe Harry's gezicht over- stroomd was van bloed. Ik verschrikte geweldig. Zoo iets had ik zeker niet bedoeld. Vol van opricht betrouwen en hartelijk leedwezen lei ik mijn arm om de schouder van den eenigenzins bevenden jongen, en riep angstig: »O Harry vergeef het mij. Ik deed het werkelijk niet met opzet. Kom haat mijn moeder de wond uitwas- schen. Het doet u toch geen pijn?»

Maar verachtelijk liet hij mij van zich af, en zei koel: »Wie met een uitgetrokken mes een weerloze aanvalt, doet dit niet zonder opzet. Gij hebt mij denkelijk een oog uitgestoo- ten. Uit den weg!»

Met een geweldig trotsche houding keerde hij mij den rug toe en ging met wankele schre- den in huis, terwijl hij zijn zakdoek, waaronder de roode bloeddruppels te voorschijn kwamen, voor zijn gezicht hield. Hij zou, dat wist ik, liever gestorven zijn dan zich door mij te laten helpen. Maar nu week ook bij mij alle berouw en alle zachtheid van den eenigenzins bevenden jongen, en riep angstig: »O Harry vergeef het mij. Ik deed het werkelijk niet met opzet. Kom haat mijn moeder de wond uitwas- schen. Het doet u toch geen pijn?»

En nu later werd ik in de kamer van den heer Lehman geroepen. Sterng als nog nooit te voren zag hij mij aan, en zeide met toornige stem:

»Ik heb al lang gemerkt, dat gij niet zoo vriendelijk en dienstvaardig zijt voor mijn neef als ik en ook hij van u verwachten konden. Nu houd ik er niet van genegenheid voor iemand te bevelen, wanneer die niet vrijwillig aangeboden wordt. Maar thans heeft u onge- grond afkeer van mijn neef u gebracht tot een werkelijke mishandeling, die den armen jongen het licht zijner oogen had kunnen kos- ten. Aan zulke dingen dient paal en perk ge- steld. Harry heeft u niet aangeklaagd. Ik heb, zijn wond ziende vlak onder het rechteroog, den dokter halen, die dadelijk zag dat er een mes- steek was toegebracht. Eerst toen heeft Harry gezegd hoe het eigenlijk was toegegaan. Toch nam de goede jongen u daarbij nog in beschre- ming, en zei dat hij u te voren beleedigd had.»

»Hij heeft mij van diefstal beschuldigd», riep ik met fonkelende oogen.

»Niet rechtstreeks en dan nog zoo verschoo- nend mogelijk. »Was ook alleen de wensch om mij een genoege te doen, door te zeggen van het mes, die Harry verleidde om zulk zeker onbezonnen woorden te spreken. Dat hadt gij moeten voelen, en volkomen onvergeeflijk vind ik dat gij zoo zijt opgetreden tegen een knaap die u nooit eenig kwaad heeft gedaan, ja nooit een hard woord tegen u gesproken heeft. Schaam u, Hendrik!»

Ik sloeg de oogen neer. Het werd mij bang om het hart. Want ik begreep dat ik mijnheers vriendschap voor altijd verpeeld had.

»Om uw brave voorvader en vooral uw vader», ging mijnheer Lehman die zelf ontroerd was voort, »mullen wij wat gebeurd is stil houden, daar het heel uw toekomst bederven kon. Het doen van uw belijdenis zou moeten uitgesteld. Ge ziet echter zelf wel in, dat ik u thans niet meer onder mijn dak houden kan. Ik was van plan u dadelijk na uw belijdenis doen in mijn zaak op te nemen, en allengs te laten opklimmen. Bij uw vaders doot nam ik het besluit dat gij niet als pakhuismeester zoudt sterven. Nu moet ik helaas mijn plannen veranderen. Harry heeft uit liefde voor mij, zijn vorigsten wensch, soldaat te worden als zijn vader, opgegeven. Hij zal zich door mij laten opklimmen tot mijn opvolger in de zaak die, hoop ik, spoedig weer met recht Lehman en zonen zal heten. Gij kunt niet met iemand saamwerken, veel minder nog onder hem staan, dien gij eens met het blanke mes hebt aangevalen.»

»Ik wil het ook niet», gaf ik trotsch ten antwoord.

»Denk eens na over een ander beroep», ging mijnheer voort, sonder te letten op wat ik zei, wat het ook wezen mag, ik zal u helpen om er in voortuit te komen. Maar dit huis moet ge onherroepelijk den dag nadat gij belijdenis doet, verlaten.»

Dit was mijn laatste gesprek met den heer Lehman. Ik deed belijdenis, en reeds den vol- genden dag voor ik met den driemaster »Lady Kent» naar den oceaan.

Hoe dit alles in zijn werk gegaan was is kort verteld. Ik had geheel gehandeld naar wat toorn en haat mij ingaven. Den Heere te kennen in al mijn wegen kwam niet bij mij op. Zelfs met de menschen raadpleegde ik niet, of wel ik verwerp wat zij mij voertelden. Ontdankbaar en dwaas had ik mij als scheepsojongen ver- houd, zonder zelfs mijnheer Lehman dit mee te deelen. Wel schreef ik hem een brief waarin ik hem dankte voor zijn vroegere goedheid, en berichtte dat ik voortaan mijn weg hoopte te vinden »zonder zijn hulp; maar dien brief kreeg hij eerst na mijn vertrek. In den nacht als iemand die op looze wegen gaat, was ik uit het huis gelopen dat mijn voorouders reeds meer dan honderd jaar tot veilig verblijf had verstrekt. Zelfs de tranen mijner moeder hielden mij niet terug. Hoe gaarne had zij mij bij zich gehouden, haar enig kind. Maar ik ging hevel alleen en slechts op eigen kracht steunend, een verre en onzekere toekomst tegen.

Al meer verdwenen de torens van mijn ge- liefde vaderstad, de mij bekende oeveren voor mijn blikken, terwijl ik op het dek stond. Te gelijk scheen alles wat mijn hart bemind, ge- hoopt en verlangd had in een grauwen, donke- ren nevel te verdinken. »Was niet uit lust dat ik naar zee ging en het onbekend verschoot zocht. »Zou mijn trots en vreugd geweest zijn aan het groote handelshuis waar mijn voorouders als ondergeschikten gedien hadden, mijn krach- ten te wijden als een geacht en nuttig lid der firma. Ik had haar eer en aanzien willen ver- meerderen en daarin ook mijn deel hebben. Thans bleef mij van alles wat ik reeds half in gedachten het mijne had genoemd niets over dan woeste, machteloze haat tegen hem in wien ik den vijand van mijn geluk en de don-kere schaduw van mijn leven zag.

BRIEFWISSELING.

M. van R. Gin. te O. B. Uit enkele regels van een vers valt met zekerheid weinig af te leiden. Doch al ware dit ook niet zoo, toch komt komt ons het gezondene minder geschikt voor om hier behandeld te worden.

HOOGENBARK.

Ingezonden Stukken.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie).

Hooggeacht Redacht!